

УКРАЇНА ПОВЕРТАЄ СВІТОВІ ГІДНІСТЬ

Західний світ, який за свою історію створив не одну імперію, благополучно їх усіх позбувся, досягнувши через демократичний поступ значних успіхів у розвитку людської цивілізації. Розгадані ним таємниці природи використовуються для загального блага, винайдена найсучасніша зброя стала гарантом стримування агресивних намірів новітніх завойовників чужих земель.

Можна припустити, що фактично всі, хто зазіхає на чуже, поставлені нині на місце. Не може світ впоратися лише з одним самовпевненим у своїх якихось особливих маніях російським великодержавним шовінізмом. Його на Заході бояться. І вже так дуже давно, що цей страх передається століттями через гени, особливо політикам.

Можна було б пояснити все це особливим впливом татарського іґа, яке найбільше протрималося саме на угро-фінських розселеннях. Але ж дика озвірілість суздальського війська Андрія Боголюбського в розгромі отчого Києва 1169 року проявилася задовго до приходу орди на наші землі. Отже, вже в менталітеті угро-фінських мисливсько-рибальських племен було закладено ненависть до вищого рівня доброби, культури, намагання його зруйнувати, а найбільші цінності – пограбувати. Так сталося тоді й з іконою Вишгородської Божої матері, яка опинилася в далекому глухому Заліссі вже під назвою Владимирської.

Доручення ординських ханів щодо упокорення тверського князя Олександра московський правитель Іван Калита виконував 1328 року, коли все там було зрівняно із землею. Подібним звірством московського війська 1478 року супроводжувалося й підкорення Великого Новгороду – тоді одну половину його жителів вирізали, а іншу – пересели-

ли на Волгу, де тепер Нижній Новгород. А потім було взяття Казані, Астрахані...

У ту пору наших предків від подібних оргій порятувало щойно витворене козацтво, яке самодержавна Москва з претензією на Третій Рим уже хотіла поставити собі на службу. Однак засновник Запорозької Січі на Хортиці князь Дмитро Вишневецький як двоюрідний дядько змушений був тікати з «білокам'яної» від свого племінника Івана Грозного, котрий у випадках люті нищив навіть найближчих родичів.

До цієї інформації про московські звичаї, що розходила Європою, додавалися свідчення східних православних патріархів, котрі після падіння Константинополя їздили до Москви за «милостинею». Особливо вразила українських православних владик розповідь Вселенського патріарха Єремії II, котрого на півроку ув'язнили тільки за те, що не хотів висвятити окремого московського, собі рівного. То якщо з найдостойнішою особою в православному світі єдиновірний православний цар дозволяє собі ось так чинити, що ж буде з ними, коли сюди приїде «московський мир» – цей острах змусив українських владик на чолі з Київським митрополитом Михайлом Рогозою просити покровительства в Папі Римського, уклавши з ним Берестейську унію.

У справжній суті єдиновірної православної Москви дуже швидко переконався і сам гетьман Богдан Хмельницький – через два роки після Переяславської ради 1654 він заволав на Чигиринській: «Треба відступити від православного царя, підємо хоч під бусурманського...». Цей заповіт бралися виконувати його наступники, але через підкупи козацької старшини Москві вдалося в Україні розбудувати Руїну, яка поступово виснажувала сили, внаслідок чого царському самодержавству вдалося приборкати наш вільний народ до своїх рук.

Боже провидіння подарувало тоді українцям Івана Мазепу, котрий розробив далекосяжний план визволення рідної землі від московської кормиґи. Та знищення Батурина восени 1708 року й поразка союзника – шведського короля під Полтавою перекреслили ці плани. Козацькій старшині довелося йти на чужину, або ж накладати головами в петербурзьких казематах і Сибірах неісходимих, залишаючи рідний народ без політичного проводу, а відтак і без прав і власного голосу. Сталося те, що могло бути відображено тільки геніальним словом Тараса Шевченка: «Село неначе погоріло, Неначе люди подуріли, Німі на панщину ідуть І діточок своїх ведуть!».

І лише відродження власної гідності наших вояків у 1917 році допомогло українцям перебороти той двохсотлітній страх перед московською ордою. Але не відійшли зашпари від нього в тодішніх правителів світу сього. Тож вони готові були, не визнаючи червону з її небаченим доти варварством, відродити Білу Росію, але не хотіли підтримати незалежну Україну як справжнього провідника демократичного відродження після Першої світової війни, коли розвалювалися імперії. А коли більшовицьким демагогам у шкірянці й з наганом у руках удалося терором упокорити українців, а за ними й інші поневолені ще царською Росією народи, Захід послішив визнавати тих, хто відкрито пропагував роздмухати всесвітню пожежу.

Скажімо, замість засудження страшного Голодомору-ґеноциду в Україні Президент США Рузвельт визнає СРСР восени 1933 року собі за рівного. А далі, застрашений холоднокрівною рішучістю Сталіна розправитися з ви-

щим політичним і військовим командним складом свого режиму в 1937 – 1938 роках, Захід не наважується запро-тестувати перед Кремлем щодо його участі з поділу спільно з Гітлером сфер впливу в Європі, який фіксується в там-ємних додатках до договору Молотова-Рібентропа.

Коли ж з нападом Гітлера на Радянський Союз ця змова зазнала повного краху, Захід об'єднується зі своїм учорашнім могильником, оскільки нацизм бачився йому тоді страшнішим за антилюдську сутність практичного комунізму, тим паче, що привабливі соціальні ідеї останнього знаходили підтримку в масі несвідомого населення багатьох країн. Своєю участю в антигітлерівській коаліції США, особливо ж реалізацією заокеанського ленд-лізу, Велика Британія, згодом Франція не тільки допомогли СРСР вистояти в Другій світовій, а й прийняли його умови післявоєнного устрою. Серед помилкових стратегічних поступок Заходу було й виключення із завдань Нюрнберзького трибуналу згадки й засудження участі СРСР у підготовці Другої світової війни.

Цю помилку першим усвідомив колишній прем'єр-міністр Великої Британії Уїнстон Черчіль, котрий уже в березні 1946 року закликав світ протиставитися широкомасштабному наступу комуністичних ідей, що покляло початок Холодної війни. Вона тривала майже півстоліття й закінчилася виграшем Заходу тому, що на чолі демократичного світу у 1980-х роках став вольовий політик – Президент США Рональд Рейган, котрий не тільки зумів дати влучну оцінку «імперії зла», а й завдав політичну, економічну й ідеологічну поразку СРСР, не вдаючись до прямого використання збройних сил.

Наступники Рональда Рейгана, як і європейські лідери, наївно повіривши в можливість демократичних змін у Росії, пішли на поводу кремлівських правителів, для котрих в умовах закономірного розвалу СРСР було найважливішим зберегти Україну в сфері свого впливу. Коли ж свого роду добровільним емісарам Москви в особі окремих світових лідерів не вдалося відмовити Україні від виходу зі складу Радянського Союзу, вони стали добиватися від неї здачі ядерної зброї, яка могла бути гарантом щойно проголошеної незалежної Української державності. А весь наш ядерний потенціал шантажем умовили передати Росії, яка також підписала Будапештський меморандум щодо надання нам гарантій безпеки й територіальної цілісності.

Тобто, тоді Захід, за підказкою Москви, боявся нас, хоч ми ніколи й ні на кого не нападали збройно, а її багатостолітні завоювання й погрози Кремля встановити свій лад у всьому світі там воліли не помічати. Але той нібито переляк від України негайно розвіявся, коли ми не тільки підірвали шахтні установки й порізали міжконтинентальні балістичні ракети, а й передали Росії тактичну ядерну зброю, про яку навіть не згадувалося в оповіщених документах. Від цього задоволений Захід посміхався, а в нас одразу ж ускладнилися проблеми з Росією щодо поділу Чорноморського флоту, закордонної власності тощо.

Саме по зневажливому ставленню нового московського проводу до Української державності, як і до новопосталих незалежних країн на теренах колишнього СРСР, Захід мав би бачити, що колишня Російська імперія повертається до життя з усіма її ознаками нетерпимості до права іншого. Проте ні в Європі, ні за океаном з початком XXI століття не виявилось лідерів на зразок уже згаданих Черчіля й Рейгана, щоб побачити це загрозливе для всієї світової цивілізації явище. І не просто побачити, а й зупинити його. Замість цього вдалися до умиротворення Росії, яка розпочала знахобніти себе поводити, оговтавшись після розпаду СРСР. Один до одного було наслідувано приклад беззубої

Європи, котра на тарілочки принесла Гітлеру особливий дозвіл на агресію проти сусідів.

На жаль, на той час ще не встиг такий вирости і в Україні, а тих, кого вже сама історія визначила українцям за провідників, наша влада боялася популяризувати, оскільки їхній чин державності й жертвності в ім'я рідного народу далеко не відповідав її рівню. Хоч саме мужність і жертвність Івана Мазепи, Симона Петлюри та Степана Бандери подавала приклад постави й боротьби для державних діячів всіх народів.

Починаючи з 2014 року, коли Росія здійснили перші акти агресії проти України, все, на що спромігся переляканий Захід, – висловлював занепокоєння і дуже просив київську владу не гнівити Москву рішучими діями на захист нашої територіальної цілісності й державного суверенітету. Про Будапештський меморандум у Європі й за океаном мовчали, а заганяли нас у нормандський формат, де не було ні США, ні Китаю, ні Великобританії. Усе це обернулося Мінськом, де петляв процес патронування білоруський «бацька»...

І протягом багатьох кровопролитних років йшлося до того, що невдовзі ми могли вже опинитися сам на сам з так званним старшим братом, що вмів міцно душити в обіймах – з осені 2021 року на кордоні з Україною Москва стала нагромаджувати свої ударні підрозділи. Нас попередили про майбутню війну, та не вважали, що Україну як оборонну браму всього цивілізованого світу необхідно негайно посправжньому озброювати – розраховували лише на підтримку партизанського руху на наших теренах, коли нас окутують рашисти.

Тож після чергового «серйозного та предметного обміну думками» Президента США Байдена з господарем Кремля Путіним на голови європейських і заокеанських політиків, котрі якраз насолоджувалися різдвяними канікулами, несподівано вилився холодний душ – заява міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби від 31 грудня 2021 року: «Ми здатні захищатися. Якщо Захід похитнеться та обере умиротворення, ми все одно будемо захищати себе, своє право на існування і власне майбутнє».

І сильним світу цього нарешті дійшло, що коли Україна своєю кров'ю відстоїть свою свободу, як це було в 2014 році, то тоді вони остаточно розпишуться у власній безпорадності перед знахобнілим агресором, котрий 8 років дурить світ про те, що «их там нет». Відтак буде творитися нове НАТО, але вже без них. Відтак розпочався пасивний процес протидії, який не виходив за рамки вже звичних попереджень – рішучих превентивних дій не вживалося. А нерішучість Заходу і далі розпалювала азарт агресора – тож 24 лютого 2022 року сталося те, що мало статися...

І це нагнало такого страху на Захід, що він тільки й спромігся виділити нам ще лише 72 години на самостійне існування. Але цей визначений нам час вибухнув такою величезною українською революційною енергією – збиралася, очевидно, всі тридцять років незалежності, – що весь світ заціпенів від самопожертви української нації, і багатьом ще, як і нам самим, доведеться ретельно аналізувати не тільки комплекс своїх прорахунків, а й феномен нашого здвигу.

Але саме це й повернуло Захід до усвідомлення власної самодостатності й гідності, й він, нарешті, рішучіше стає на бік українців. Хоч для декого процес позбавлення страху перед Москвою й досі триває в страшних конвульсіях. Але він пішов, його вже не зупинити – Україна повертає світові гідність!

Володимир СЕРГІЙЧУК,
завідувач кафедри історії світового українства КНУ,
доктор історичних наук, професор